

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v očno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " dvakrat . . . 12 "
" " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Občni zbor delegatov Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji

se je vršil dne 23. julija t. l. v Krakovu.

1. Predsednik Zveze tov. Nowak je pozdravil vse prisotne delegate in goste, posebno tov. Popovića iz Srbije in poslanca učitelja Konečnega z Morave, na to je otvoril shod z nagovorom, v katerem je govoril o namenu Zveze, ki hoče povzdigniti gmotno in duševno stanje slovanskega učiteljstva, dalje o potrebi Zveze in njeni ustanovitvi l. 1908 v Pragi, enako tudi o nadaljnjih fazah razvoja. Organizacija Zveze je doslej mlada in se ni mogla še primerno razviti, vendar se že sedaj kažejo uspehi njenega dela. Danes je v Zvezi združenih 10 deželnih organizacij, in sicer: 3 iz Češkega, 3 z Morave, 1 iz Šlezije (vsa češka država), 1 poljska iz Galicije, 1 ukrajinska iz Galicije in 1 slovenska (Zaveza jugoslov. učiteljstva). Na novo se je prijavilo Društvo čeških učiteljev na Nižnjem Avstrijskem in Društvo hrv. učiteljev v Istri. Vsega skupaj je v Zvezi 27.728 učiteljev brez nanovo prijavljenih organizacij. Na današnjem obč. zboru so zastopane vse deželne organizacije po svojih delegatih, razen „Deželne enote učiteljic na Češkem“ in razen Slovencev, ki so se opravičili in prosili, naj jih zastopa tov. Hajný. Poleg delegatov je bilo prisotnih tovarišev in tovarišic iz Krakova in okolice, od blizu in daleč.

2. Pri tajniškem poročilu je poudarjal tov. Nowak delo odborovih sej, ki so bile na Dunaju, kjer so bila posvetovanja s Slovenci in nemškimi drž. društvi Lehrerbundom in kjer so se skupne zahteve učiteljstva cele države pojasnile drž. poslancem. Bilo je videti, da je solidarno postopanje Zveze z Lehrerbundom imelo velik vpliv, tako da se je začelo v parlamentu govoriti o učiteljstvu ljudskih šol in o njih zahtevah, ki se tičejo izboljšanja gmotnega stanja in izpremembe § 55. drž. šol. zakona. Posledica tega je bila cela vrsta predlogov — od Pachrovega pa do Diamantovega, ki so bili podani v parlamentu in so se pozneje obravnavali o šolski komisiji.

Podpredsednik Hajný zahteva od posl. Konečnega, da razloži, kako stoji cela stvar glede izpremembe § 55.

Posl. Konečný je odgovoril: V šolskem odboru so bili podani predlogi, najširši Glöcklov, potem Wastianov, nadalje Masarykov in moj. Da bi za svoje predloge pridobili poslance autonomističnih strank, se je najprej glasovalo o splošnih predlogih prof. Masaryka, toda Wastian in soc. demokrati niso hoteli dopustiti, da bi padel Glöcklov predlog, zato je bil sprejet Wastianov predlog z Glöcklovim dodatkom. Bistvo predloga je: Učiteljske plače naj bodo enake plačam uradnikov dolnjih 4 činovnih razredov. K temu je predlagal posl. Iro: Država naj prispeva za učiteljske plače 50%, kar je izpremenil posl. Zénker tako: namesto „za plače“ — „za šolstvo“.

Proti temu sta takoj nastopila Konečný in Masaryk iz razlogov, ki so v čeških deželah dobro znani: bojimo se podraževanja ljudskega šolstva. Mi hočemo ljudsko, narodno in demokratsko šolstvo. Toda predlog posl. Iro je bil sprejet z veliko večino.

Nadalje so podali predlog rusinski poslanci Halban in Smalstocky, da naj se izvoli subkomite iz finančnega in šolskega odbora, ki naj uredi vprašanje o predlogu posl. Iro. Izvoljenih je bilo 5 članov šolskega odbora, toda iz finančnega odbora nihče — ker so oddali predlog subkomiteju za indirektno davke. Vkljub urgencam posl. Halbana in Konečnega se predlog ni izvedel, ker je v zadnjih sejah brambna predloga zavzela vse polje. V jeseni pa pride ta zadeva takoj v začetku na vrsto. Osebni vtisk posl. Konečnega je: Napredni poslanci so za izboljšanje našega gmotnega položaja, toda ne morejo se navdušiti za to, da to stvar uredi parlament, ker se regulacija učiteljskih plač vrši v deželnih zbiorih in v državi ni zakona, s katerim bi mogli dež. zboru prisiliti, da izvrše sklepe parlamenta. Gotovo pa je, da pride po ministru Hussareku druga vlada, ki bo spoznala, da se mora izboljšati gmotno stanje učiteljstva.

O znižani vožnji na železnici poroča posl. Konečný, da se je podalo ministrstvu železnice mnogo predlogov in poseben subkomite jih je imel obravnavati. Predsednik subkomiteja dunajski posl. Heilinger je obljubil, da skliče sejo, še preden se razide parlament, da bi se dovolila znižana vožnja vsaj za čas glavnih počitnic — toda do

seje menda ni prišlo, ker v časopisih ni o tem nikakih poročil.

O definitivno nastavljenih nadzornikih v Galiciji si želi posl. Konečný poročil, da bi mogel o tem poročati min. Hussarku in mu dokazati, da ta določba ni ugodna za šolstvo. Na to je odgovoril posl. Konečný na vprašanje tov. delegata Smrtka, ali bo nova vlada res boljša nego dosedanja. Posl. Konečný pravi, da bo gotovo boljša, ker je večina parlamenta svobodomiselnja, v jeseni bo vlada sparlamentizirana in ni mogoče, da bi se položaj poslabšal ali ostal neizpremenjen. Na odgovor tov. Nowaka, ali bo hrov predlog v parlamentu sprejet, odgovarja posl. Konečný, da se to zgodi. Ni mogoče, da bi v plenumu ne bil sprejet, ko je bil v šolskem odboru sprejet z veliko večino in ta odbor je nekaj mal parlament.

Nato je odgovarjal posl. Konečný na vprašanja tov. Sumlikovskega, katere stranke so bile proti predlogu posl. Iro. V debato je posegel tov. Kocz, ki je rekel, da gal. učiteljstvo pozdravlja državno podporo za šolstvo in tov. Bascik, ki se čudi, da se češko učiteljstvo boji državnega vpliva na šolstvo in trdi, da so Čehi tako močan narod, da bi vlada njih šolstvo ne mogla uničiti.

3. Poročilo o blagajni je podal blagajnik tov. Šustr.

V dobi 1910—1912 (od občnega zbora v Luhačovicah) je bilo

dohodkov 2712 K 84 vin.

stroškov 1433 K 31 vin.

ostane 1279 K 53 vin.

Preglednik Smrtka poda poročila preglednikov (Smrtka, Vitkovič, Mošova). Pregledali so račune in predlagajo blagajniku obsolutorij. K temu pridajajo še par predlogov odboru. Tov. Havlik hoče poznati te predloge in ko mu jih tov. Smrtka prečita, doda še svoj predlog. Blagajnik naj odda prepis zaključnih računov vsako leto vsaki posamezni organizaciji, da bo imela pregled o gospodarstvu Zveze. Tudi poročilo tov. tajnika naj se vpošlje članom Zveze. — Ti predlogi so bili po kratki debati sprejeti z dodatkom tov. Skale, naj se upravno leto konča z 31. decembrom o. l.

4. Referat delegata Petra Skalického o izpremembah temeljnih državnih zakonov iz l. 1869 je bil skrajšan na najmanjšo mero,

ker posamezne organizacije o tem še niso govorile in še niso poslane svojih predlogov. Dobri da, izborni zakoni, ki so pomenili za Avstrijo velik in važen dogodek, so bili pod vplivom reakcije in hierarhijske prikrajšanosti in izpremenjeni. S šolsko novelo z dne 2. maja 1883. je bil izpremenjen § 48. o izobrazbi učiteljstva in § 21., s čimer so se uvedle razne olajšave, ki so povzročile mnogo zla. Odbor Zveze se bo pečal z vprašanjem zakonov in njih izbremenosti in bo zahteval od posameznih organizacij natančnih predlogov do konca 1913.

Tov. Havlik: Osrednji svet se tudi peča s to stvarjo, naj torej obč. zbor pooblasti odbor, da v tem oziru postopa skupno z Osrednjim Svetom.

Smrtka: Predlogi naj se podajo do konca šolskega leta 1912-13.

Sprejeta je bila resolucija Skalického, ki se glasi:

Občni zbor Zveze slov. učiteljstva v Avstriji se je posvetoval o potrebnih izpremembah temeljnega šolskega drž. zakona in nalaga vsem deželnim učiteljskim organizacijam, ki so v Zvezi zastopane, da naj do konca šolskega leta 1912-13 predložijo odboru Zveze natančno formulirane predloge.

K tej resoluciji je bila pridejana in sprejeta Havlikova resolucija:

Obenem zahtevamo od delegacije v drž. zboru, da naj s posredovanjem naučnega odbora dobro pazi na to, da se šolski zakoni z dne 25. maja 1868 in z dne 14. maja l. 1869, št. 62 drž. zak., v vseh šolskih uradih vestno izpolnjujejo in da se ti zakoni z administrativnimi določbami na škodo svojega prvotnega namena ne izpreminjajo in da se ne razlagajo v neprijaznem smislu za šole.

5. Volitve so se izvršile po akklamaciji, ker je občni zbor sprejel predlog, naj se volijo per acclamationem.

Izvoljeni so bili:

Predsednik Zveze: M. Hajný v Jankovicah na Moravi.

3 podpredsedniki: Peter Skalický v Ustji nad Orlico na Češkem — Stanislav Nowak, Krakov, Galicija — Maryan Jakimovski, Stanislav, Galicija.

Tajnik: Josip Zavađa, v Dobroticah na Moravi.

Blagajnik: Ivan Štronski, Levov v Galiciji.

LISTEK.

A. Aškerc kot katehet v Mozirju.

Objavil Fr. Kocbek.

Za življenjepis velikih mož so zanimive vse podrobnosti o njih živju.

Pred kratkim sem dobil v Mozirju zanimivo pismo, katerega je pisal A. Aškerc kot katehet in se glasi sledeče:

„Slavnemu županstvu

v

Mozirju.

Neka stran včerajšnje obravnave zastran nekorektnega moralnega vedenja nekaterih šolarjev zunaj šole, mi je nejasna.

Čprav je pritožba na slavni magistrat bila vložena že pred štirinajstimi dnevi, jaz vendar do včeraj popoldne, ko me je gospod tajnik J. Pirš povabil v šolo k obravnavi, nisem vedel ni trohice, ni besedice o celi aferi!

To se mi dozdeva — nekako sumljivo!

Slavno županstvo in vsi udje slavnega obč. odbora bi utegnili misliti, da

jaz kot katehet ne storim svojih dolžnosti v šoli, da mladine ne poučujem, kaj je prav in kaj ni prav po moralnem zakoniku. Bog in šolarji sami so mi priča, da jaz v šoli opravljam svoje dolžnosti natančno. Kar se pa zunaj šole po pašah godi, za to seveda jaz ne morem biti odgovoren!

Sumljivo se mi zdi torej, ker jaz, katehet, jedini nisem ničesar vedel, o čem se bo obravnavalo v šoli o otrokih. Vsak količkar razsoden človek lahko uvidi, da se je s tem meni kot katehetu, ki je prvi, četudi ne jedini poklican, šolarje navajati k moralnemu življenju, htela izreči nekaka indirektna — nezaupnica, katero pa moram seveda z vsjo odločnostjo zavrniti. Gospod župnik so gotovo že tudi kaj vedeli o celi aferi; in slavno županstvo naj pomisli, s kakimi očmi me mora moj cerkveni chef gledati, ako zve, da jaz jedini nisem ničesar vedel, o čemer je tukajšno slavno šolsko vodstvo poročalo slavnemu magistratu — že pred 14 dnevi! Seveda sl. magistrat ni kriv, da jaz nisem bil intimiran; jaz sem samo primoran izjaviti, da nisem bil intimiran.

Prosim torej nujno, naj mi slavni občinski odbor pojasni, zakaj se je taka pritožba, ki mene kot kateheta tudi zanima,

vršila za mojim hrbtom? — in drugič, ali se je morda s celotno javno obravnavo včeraj v šoli hotela meni izreči kaka indirektna — nezaupnica zastran izpolnjevanja mojih dolžnosti kot šolskega učitelja na tukajšnji šoli? . . . Pojasnilo naj se mi čim prej dostavi pismeno.

Mozirje, 10. avg. 1893. Ant. Aškerc, katehet.*

Iz tega pisma posnemamo dve dejstvi, ki se nam čudni zdita. 1) Zakaj je poslalo šol. vodstvo pritožbo na županstvo in ne na krajni šolski svet? — 2) Zakaj ni šolski voditelj g. Franc Praprotnik o tem obvestil kateheta A. Aškerc, kar bi tem lažje storil, ko sta v župnišču s kupaj kosila?

Od nekaj učencev, ki so pod Aškercem se učili verouka, sem zvedel, da so ga jako radi imeli in so se njegove ure naravnost veselili.

Počitniško pismo.

Prijatelj Binčel

Tvoj parte še ni bil tiskan — torej si še pri življenju, samo bogzna kod romaš? Če bi bil rejen, bi dejal, da se držiš rodoljubnega recepta, po terenu je treba počitnice ubiti, in sicer v postelji, v senci, pri kaplji in pri taroku. Ti pa, ki Te je Bog

poklical med mršave, skačeš menda zdaj po domovini kakor kobilica in pogoltniš gotovo vsak dan nekaj tucatov kilometrov. Ne morem si to drugače predstavljati. Ne morem si pa tudi misliti, da bi bil pred svojim odhodom iz Bele krajine delal posebno natančno bilanco svojega dejanja in nehanja tam ob zeleni Kolpi, zakaj odgovora na moje zadnje pismo še nisi saldiral. Pa ne, da si pozabil, kako sva se pogodila jeseni za korespondenco? Ti kujon, ti! —

Čudil se boš, da sem Te iskal te dni po vsej Beli Krajini od Vinice do Stražnega vrha. Za pričo mi je Tone, ki me je zvesto spremljal na vseh potih.

Zasedla sva neko popoldne svoji kolesi in še tisti dan sva prenočevala na hrvaški zemlji, v Čabru Drugi večer pa sva hodila že po divnem Zrinjevcu v Zagrebu. Zahotelo se mi je, švigati še enkrat po tistih lepih potih ki sem jih romal lanske počitnice s tolikim užitkom in ki jih s hvaležnim srcem opisujem v letošnji „Naši Bodočnosti“. V Zagrebu bi bila ostala kar cele počitnice, tako se nama je prikupil. Da pa sva jo morala prihodnjega dne popoldne že odriniti proti Karlovcu, so bili vzrok naši večni, „konflikti s finančnim ministrom“ in pa dolga pot, ki naju je še čakala do doma. Tako sva kosila drugi dan že na Vinici, spala pa v Črnomlju. Umevno je, da sem na Vinici vpra-

Clani odbora: Smrtka, Skala, Zelinkova, Ludvick, Vitkovič, Stalmach za Čeh. — Szado, Kanarek, Smulikowski za Poljake. — Jelenc za Slovence. — Za novo pristopivše Hrvate je bil kooptiran tov. Opašić iz Pazina v Istri.

Tovariš Nowak želi na to novemu predsedniku Hajnemu mnogo sile v težkem delu, nakar izjavi predsednik Hajný, da bo vestno vršil svojo dolžnost.

6. Na koncu zborovanja so bili sprejeti še ti predlogi odbora:

a) Resolucija Skale, ki poudarja potrebo in važnost višje izobrazbe učiteljstva:

Slovansko učiteljstvo, združeno na obč. zboru delegatov Zveze slovanskega učiteljstva v Krakovu dne 23. julija 1912, izjavlja:

Ker stojimo v principu na stališču, da naj se povzdigne izobrazba učiteljstva ljudskih in meščanskih šol na reformiranih srednjih šolah in na akademskih pedagoških pri visokih šolah, protestiramo kar najodločneje proti vsem namenom glede kakršnekoli reforme zavodov za izobrazbo učiteljstva, posebno pa proti smeri navzdol.

Na temelju splošne in načelne zahteve slovanskega učiteljstva smatramo za potrebno izjaviti, da Zveza slovanskega učiteljstva vidi kot popolnoma opravičeno in samoobsebi umevno, da se šolstvo vseh narodov v državi, torej tudi slovanskih, izpopolni od ljudskega šolstva do visoke šole, ki naj jih ustanovi država brez zavlačevanja in brez političskih pogajanj v takem številu, kolikor jih narod potrebuje.

b) O definitivnem nastavljenju nadzornikov (Skalický). Resolucija: Občni zbor delegatov Zveze slovan. učit. v Avstriji se zopet izjavlja proti definitivnemu nastavljenju nadzornikov in zahteva, da je učiteljstvo vseh ljudskih in meščanskih šol v vseh šolskih uradih primerno zastopano po svojih izvoljenih zastopnikih. Da se v vse šolske urade, posebno v deželne šolske svete in v naučno ministrstvo — pokličejo kot referenti le priznani strokovnjaki, ki iz lastne prakse poznajo vse kategorije šol, torej tudi ljudske in meščanske šole in da se na mesta deželnih šolskih svetov pokličejo šolski strokovnjaki.

d) Občni zbor Zveze slovan. učit. v Avstriji na oča odboru, da ukrene vse potrebno, da se vsi državni poslanci zavamejo za to, da se čim prej izpremeni § 55 drž. šol. zakona v smislu naučnega odbora drž. zbora, kakor tudi, da se izvrše drugi predlogi, ki so se sprejeli za zagotovljenje izboljšanja gmotnega stanja učiteljstva.

Na koncu je pozdravil tov. Popović v imenu svobodne kraljevine Srbije vse pričujoče, zakar se mu je tov. Nowak zahvalil. Zbor je zaključil predsednik Hajný in se je pri tem zahvalil za izvršeno delo.

V. Mošov, zapisnikarica pri obč. zboru.

Pripomba: Pred občnim zborom zvečer 22. julija je bil ravno v teh prostorih po zdravni večer, pri katerem so gostitelji izkazali prav presrečno prijateljstvo vsem, posebno Čehom, in so vse goste imenitno pogostili. Popoldne dne 23. julija so se odpeljali delegati v Velicko, kjer so se ogledali solne dole. Tam je najbrže po naročilu poljskih kolegov igrala kapela arije iz Prodanе neveste, narodne češke pesmi in nazadnje pri vožnji po jezeru „Kde domov můj. Večina udeležencev je šla domov dne 24. julija, nekateri so napravili izlet v Zakopane.

Stanje in gibanje slov. učiteljsčnikov v zadnjih letih.

(Konec.)

Mariborsko učiteljsčje.

Maribor je srednje provincialno mesto, ki pa tvori sedež klerikalne stranke na

ševal najprej po Tebi, seveda že vnaprej se zavedajoč negativnega odgovora. Zameriti Ti gotovo ne morem, če te nisem dobil, ker Te nisem obvestil o svojem prihodu, naposled pa tudi ni nikjer zapisano, da bi moral čakati tam ob Kolpi celo leto, kdaj se približi k Tebi kak vrag čez viniški most.

V Črnomlju sva ostala par dni. Zadržali so naju stari znanci, vino in — dež. Bogme, da še nisem bil kmalu tako židane volje, kakor me je dvignila tista zlata kaplja iz Sprajcarjeve kleti. Geltar, tisti črnomaljski original, pa nas je vrlo zabaval s svojo pristno belokranjsčino. Meni, Belokranjcu, baš ni bilo vse to nič novega, ampak Tone, ki doslej še ni pogledal preko Gorjancev, on je bil kar zaljubljen, ne vem pa, ali bolj v vino ali v Geltarja. Ko sva bila že pri poslednjih kroninah, se je, hvalabogu, izvedrilo, in tisti dan sva prevozila čez 100 km preko Kočevja in Ribnice do doma. Ceste so bile ta dan neznosno slabe, zlasti od Kočevja do Ribnice: same kolesnice, debelo blato in široke luže. A ker sem nosil s seboj zadnje kronice, sem moral „volens-nolens“ premagati vse te ovire. Drugo jutro, ko sem se prebudil, sem mislil, da so me amputirali, zakaj čutil nisem nobene noge. Zdaj rabim nekaj dni „počitnice“ v počitnicah“, da povrnem životu tistih par kilogramov tributa, ki sem ga plačal kolesu.

Stajerskem. Učiteljsčje je nemško-slovensko, vendar imajo večino Slovenci. Letošnje leto je na zavodu 122 Slovencev in 85 Nemcev. Vkljub temu pa so Nemci na boljšem, ker večina pride na učiteljsčje iz meščanskih šol, slovenski pa večinoma iz pripravljalnega tečaja in tem dela pozneje posebno nemščina preglavico. Pogledmo sredstva, ki jih nudi Maribor učiteljsčnikom v svrhosamoizobrazbe. Ima dvoje gledališč, slovensko in nemško, v prvem igrajo diletantje, ki pa ne zaostajajo za nemškimi igralci. Neprecenljive važnosti so za dijaka knjižnice. Pred nekaj leti je bilo v Mariboru v tem oziru jako slabo. Razen šolske dijaške knjižnice, ki pa ima po večini le dela starejših pisateljev, ni bilo nikake slovenske knjižnice. Zdaj je boljše. Obstoja „Ljudska knjižnica“ in poleg tega imajo učiteljsčniki pod pokroviteljstvom „Zveza štaj. učiteljev“ svojo lastno knjižnico. „Ljudska knjižnica“ je važna zaradi tega, ker ima poleg slovenskih tudi precej čeških, hrvaških in ruskih knjig ter jih lahko uporabljajo dolničniki, ki se uče katerega izmed teh jezikov.

Knjižnica mariborskih učiteljsčnikov je bila ustanovljena leta 1904. in je nastala iz gole potrebe zaradi pomanjkanja slov. knjižnice. Letos šteje čez 300 knjig. Zastopani so vsi moderni in drugi važnejši slovenski pisatelji. Knjižnica pa je imela poleg knjig namen, in sicer: 1. vaje v govorništvu, 2. prirejanje diletantskih iger, 3. poučevanje dečkov pripravljalnega razreda v nemškem jeziku. Vaje v govorništvu so se vršile od knjižničnega postanka do zdaj. — V mariborskem „Narodnem domu“ so priredili združenim učiteljsčnikom in gimnazijci par predstav, pozneje pa prvič sami v Šoštanju leta 1907 in v Ptujju leta 1910 igr „Divjega lovca“. — Poučevanje slovenskih dečkov pripravljalnega tečaja je imelo namen povzdigniti slovenski živelj na zavodu. Zda se je to opustilo, zakaj ni prinašalo tiste koristi kakor se je sprva mislilo. Čim bolj je fant, ki je nadarjen in priden, samostojen, tem bolje je! Kmalu se privadi tudi jeziku. Knjižnica je imela poleg tega še namen, oziroma ga še ima, da uvaža mlajše dijake v domače razmere in slov. življenje, da jih varuje odtujevanja narodu.

Omenim naj še predavanja, ki jih prireja „Mariborska čitalnica“ in „Zgodovinsko društvo“.

H koncu še to, da se v zadnjem času prav lahko čuje prizadevanje klerikalcev, ki bi dobili radi posebno v pripravljalnem tečaju somišljenikov. Uspeha nimajo posebnega. V višjih letnikih so njih pripadniki izjeme. Fanatizma med mariborskimi učiteljsčniki ni, kar je gotovo veliko vredno, zakaj najbolj zanesljiv voditelj v življenju je razum poleg jasnega in svobodnega prepričanja.

Goriško učiteljsčje.

Ko so leta 1909 koprski učiteljsčniki prišli v Gorico, so jih takoj napredni gimnazijci in realci povabili na sestanek, da bi zasnovali skupno društvo. Sestavili so pravila in jih predložili učiteljskemu zboru na učiteljsčju. Ta jih je seveda odbil ter pod pisane odbornike celo leto preganjal. Seveda je moralo potem vsako gibanje prenehati in v tistoletnem prvem letniku so dobili klerikalci večino.

Naslednje leto je bil ustanovljen orkester, ki je združeval v sebi vse gibanje goriških učiteljsčnikov in pod čigar firmo so nadaljevali svoje delo v svrhosamoizobrazbe. Orkester je priredil več koncertov v prid „Dijaški kuhinji“ v Gorici, ki so se obnesli vsi izredno dobro. Pozneje so stopili napredni učiteljsčniki v stik z organizacijo naprednega goriškega učiteljstva, ki jim je najelo sobo, kjer so imeli orkestrove in pevске vaje. Isto društvo jim je tudi plačevalo najemnino za instrumente.

Za avgust imam lep načrt — Monakovo in Inomost. Prof. B. me je baš danes aviziral o tej poti. Lepa pot v Monakovo, res lepa, toda tisti „konflikti“ stoje kot mrki kerubini pred čarobnim vrtom bajne Armide in ne puste, da bi stopil vanj Rinaldo.

Morda pa mi bodo bogovi milostni. Starih telk imam cel tucat in vsaka ima polno nogavico svetlih talarjev in cekinov na dnu škrinje. Kaj bi stara tetka s svetlimi talarji in cekini v škrinji? Nisem še pozabil, kako sem znal včasih kot študent odvezavati tetkam tiste nogavice. Stare strune bom napel, lepo bom pisal, tako lepo, da pojde do solz. Stare tetke naj le malo pojokajo, zato pa naj ostane nam mladim več veselja; ali ni tako prav? — Le pojdi, Rinaldo, v vrt Armide, vse polno slov ima Bogomir Bouillonski, da jih pošlje potel...

Počitnice so vse, kar imamo lepega v našem bednem stanu. Bog nam živi še stare tetke s svetlimi penezi v nogavicah! Če napumpam vsako za en bankovec, pa Ti bom jeseni pravil o lepi Bavarski in Tirolski.

Vesele počitnice!

Tvoj Vilko.

S., dne 27. VII. 1912.

Nameravali so se tudi v velikem številu z orkestrom vred udeležiti II. abiturientskega sestanka, kar pa je, žal, zaradi nekaterih nepravil izostal. Konec leta pa so priredili glasbeno-zabaven večer, ki se je sijajno obnesel.

Drugo leto, 1911—1912, se je delo nadaljevalo, in dovolilo se jim je celo, da so smeli vaditi orkester v šoli. Ravnateljstvo je nadalje dovolilo tudi prireditve koncerta v „Trgovskem domu“ in sodelovanje pri raznih narodnih društvih.

Učiteljsko društvo je šlo tudi letos učiteljsčnikom ves čas na roko ter je z gmočno podporo omogočilo, da so se mogli v tako lepem številu udeležiti abiturientskega sestanka. Bodi mu izrečena srčna zahvala in želja, naj tudi vbodoče ne zapusti svojega naraščaja!

Goriški učiteljsčniki so tudi jako pridno zbirali za Ciril-Methodovo družbo in so letos nabrali že drugi kamen zanj.

Omeniti je tudi, da so pridno gojili telovadbo. Goriški „Sokol“ jim je proti odškodnini odstopil dvorano, kjer so imeli dvakrat na teden telovadbo. Obiskovalo jo je redno povprečno 35 telovadcev.

To je kratek pregled delovanja goriškega učiteljsčja.

Ljubljansko učiteljsčje.

Za ljubljansko učiteljsčje velja po večini vse, kar sem omenil že pri splošnem poročilu. Omenim naj le, da je tvorilo centralno našega gibanja in je v Ljubljani bil tudi „Pripravljalni odbor“ za abiturientski sestanek.

Kar se tiče samoizobrazbe, smo imeli na razpolago kaj več, kakor učiteljsčniki v drugih mestih. Ker je šolska knjižnica jako uborna, smo posekali Simon Gregorčičovo knjižnico, „Licealno knjižnico“ in zaradi pomanjkanja pedagoške knjižnice na učiteljsčju pedagoško knjižnico, ki nam jo je dala na razpolago „Zaveza“ in ki šteje okrog 1000 knjig.

Obiskovali so tudi predavanja „Akademije“ ter drugih društev ter ruski, češki in italijanski krožek.

Imeli so, kakor prejšnje leto v šolski telovadnici telovadbo po sokolskem načinu, odpadlo pa je letos, žal, obiskovanje kurza „Glasbene Matic“. Vendar se bo drugo leto to spet uredilo.

Treba bi bilo omeniti še gmočno stanje ljubljanskih učiteljsčnikov. Ker sem pa to deloma že storil v splošnem poročilu, omenim naj samo to, da se resno misli pomagati učiteljsčnikom tudi v gmočnem stanju. Morda se bo dalo pozneje razširiti delokrog „Učit. sklada“. Seveda bo vsem tem neprimlikam konec, ko bo sezidan „Učiteljski konvikt“.

Važno je na vsak način, da bo kmalu rešeno vprašanje socialnega stanja učiteljsčnikov. Da se reši ugodno, morajo pač pomagati merodajni faktorji, ker to je tako rekoč njihova dolžnost. In tudi najvažnejša naloga abiturientskih sestankov je, izboljšanje socialnega položaja slovenskega učiteljsčnega naraščaja.

Resume.

S tem je končano splošno in podrobno poročilo našega stanja in gibanja. Videli smo precej uspehov našega dela, ali videli smo tudi, da ga še več čaka.

Mirovali in lenarili nismo, zavedali smo se, da je v delu življenje, da ima človek v boju moč. Mirovati tudi v bodočnosti ni naš namen, da, obeta se nam veliko več dela, kakor dozdaj. Ne strašimo se ga, ker smo ga vajeni! Še manj pa se strašimo nasprotstva od strani klerikalcev, ker vemo, zakaj so nam nasprotni. Z nepozabnim Aškercem lahko zakličemo: Mi vstajamo, a vas je strah!

K referatu so bile sprejete soglasno sledeče resolucije:

Učiteljski naraščaj, zbran na III. shodu jugoslovanskih naprednih učiteljsčnih abiturientov in abiturientk dne 16. julija v Mestnem domu v Ljubljani, pozivlje:

1. učiteljsčni naraščaj, da deluje tudi vbodoče v isti smeri in na istih temeljih, kakor smo delovali skupno do sedaj;

2. pozivlje še nadalje učiteljsčju vseh jugoslovanskih kronovin, da se tudi nadalje zasnima za razvoj svojega naraščaja z isto vnmemo in požitvalnostjo, kakor se je pričelo zanimati zanj prav v zadnjem času.

3. Učiteljske organizacije se pozivljejo, da vplivajo na učiteljsčna ravateljstva, da ta puščajo svobodnejšo roko učiteljsčnemu naraščaju pri vzgoji in izobrazbi; vodstvo učiteljstva pa se pozivlje, da skrbi zato, da se učiteljsčni naraščaj vsaj o tehničnem ustroju naših organizacij temeljito pouči.

4. „Učiteljski sklad“ nam je smatrat za važen faktor vsega učiteljsčnega gibanja, ki omogo-

čuje samoizobrazbo in gibanje učiteljsčnega naraščaja, prirejanje shodov učiteljsčnih abiturientov in ki ima služiti za podlago zasnovanja glasila učiteljskega in učiteljsčnega naraščaja s programatično točko, informiranje in razmotrivanje programatičnih točk naprednega učiteljstva in informativne organizacijske razprave in razprave strogo stannovskih zadev, oziroma izdajanje brošur, ki imajo to nalogo.

Deška mešč. šola v Ljubljani je nujno potrebna.

(Dalje.)

9. Potreba meščanske šole za Ljubljano.

Iz povedanega je razvidno, da so meščanske šole velike važnosti in korist, in ljubljansko prebivalstvo trpi škodo z ozirom na razvoj obrti, ker še nima meščanske šole. Pomanjkanje meščanskih šol je največ krivo, da dere pri nas vse v srednje šole. Posamezni razredi so zaradi tega prenapolnjeni, vsled česar trpi pouk, učenci pa zaradi nezadostnega predznanja zaostajajo in izostajajo. Taki otroci bi pa lahko prav dobro napredovali v meščanski šoli ter bi bili izvrstna pridobitev za našo obrt in trgovino, tako so pa brez pravega znanja nekaki propadli dijaki ter se obesijo tam, kjer se le morejo, da si s silo prislužijo košček vsakdanjega kruha, če se niso popreje že popolnoma pogubili ter postali malovredna in nevarna bitja v človeški družbi.

Kako se pogube dijaki na srednjih šolah brez doseženega cilja, nam kaže tale primera:

Leta 1889. se je vpisalo v tukajšnjo realko v prvi razred 114 učencev. Od teh jih je prišlo v drugi razred 70, v tretji 48, v četrti 38, v peti 21, v šesti 15 in v sedmi razred pa 14 dijakov!

Isto leto je vstopilo v tukajšnjo višjo gimnazijo v prvi razred 221 učencev; na koncu leta jih je bilo samo še 130, ki so dosegli učni smoter; v peto šolo jih je prišlo samo 21 in maturiralo jih je pa od 221, ki so se vpisali v prvo šolo, samo 18!

Posebno močno izostajajo dijaki v spodnjih štirih razredih. Omenjeno leto jih je izostalo v prvih štirih razredih na realki 93, na gimnaziji pa 190! Vsi ti propadli dijaki bi gotovo prav dobro izhajali v meščanski šoli, ko bi jo imeli.

Opotrebimeščanske šole za Ljubljano se je govorilo že pri seji občinskega sveta dne 18. julija 1899. leta, ko je šlo za ustanovitev in zgradbo III. mestne deške šole. Potrebo III. mestne deške ljudske šole in pa hkrati pod eno streho ustanovitev deške meščan. šole sta toplo zagovarjala občinska svetnika dr. Lovro Požar in poročevalce J. Dimnik. Seveda so se čuli tudi nasprotni, celo šaljivi glasovi proti III. mestni šoli in proti meščanski šoli. Te glasove je pa krepko zavrnil odličan član občinskega sveta, rekoč: »Ni umestno šaliti se s šolo in še manj umestno pa, da bi prešli preko tako važnega in resnega vprašanja na dnevni red, ker je očitno in dokazano, da se rešitvi tega vprašanja ne bomo smeli izogniti.«

10. Šola je temelj bodočnosti vsakega naroda in vsake dežele.

Stara resnica, ki je veljavna tudi za sedanje čase, je: »Šola je temelj bodočnosti vsakega naroda in vsake dežele.« Ta resnica se poudarja pri omikanih ljudeh že od pamtiveka, naglašja se dandanes in naglašalo se bo tudi vbodoče, zakaj človeštvu je namen, da se izpopolnjuje in napreduje.

Tudi narodom in deželam, ki so se pospele na visoko stopnjo kulture, tudi tem narodom in deželam je dolžnost, da skrbje za svoje šolstvo ter doprinesejo žrtve zanje, zakaj zakon narave v boju za obstanek je tak, da tisti narod, ki ne napreduje, že nazaduje prav zato, ker ne napreduje, in tisti, kdor ni zato, da bi se udeležil te tekmovalne delavnosti, ta si je že sam podpisal smrtno obsodbo. Te resnice se zavedajo najintenzivneje ravno oni narodi in tiste dežele, ki so napredovale najbolj. S pomočjo omike jim je dozorel pravi smisel za svoje potrebe in za pogoje svojemu obstanku.

Cuditi se je, da prav prebivalci tistih narodov, dežel in mest, katerih obstanku ne preti nevarnost, toliko žrtvujejo za svojo izobrazbo, za svoje šolstvo. In vendar ni to nič čudnega; vse to je le prenaravno. Neveden človek navadno ne ve, česa mu treba; omikan človek pa ne pozabi na ničesar, kar mu treba, in sicer ne samo zato, da se ohrani na dosežani stopnji, ampak da se popenja vedno višje.

Šola je temelj bodočnosti vsakega naroda, vsake dežele, vsakega posameznika. Dolžnost ljudskih zastopnikov v deželnih in občinskih zastopih pa je, da